

سوالات تشریحی جامعه‌شناسی دوازدهم انسانی - درس نهم

- ۱- به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید.
کدام اندیشمند مسلمان از عصییت به عنوان عامل شکل‌گیری جوامع یاد می‌کند؟
- ۲- صحیح یا غلط بودن عبارت زیر را مشخص کنید.
ابوریحان بیرونی در کتاب تحقیق ماللهند توانست با روش تجربی به ارزیابی انتقادی از فرهنگ جامعه هند بپردازد.
- ۳- ابن‌خلدون عامل شکل‌گیری جوامع را چه می‌داند؟
- ۴- در اسلام، «علم» چه جایگاهی دارد؟
- ۵- آیا در اسلام، همه‌ی علوم از جایگاه و ارزش یکسانی برخوردارند؟ توضیح دهید.
- ۶- منظور از «علم نافع» در اسلام چیست؟
- ۷- علم به جامعه و تاریخ (علوم اجتماعی) در چه شرایطی علم نافع محسوب می‌شوند؟
- ۸- منظور از «سنت‌های الهی» چیست؟
- ۹- فرهنگ‌های مختلف چگونه در قرآن مطرح شده‌اند؟
- ۱۰- «جامعه‌ی آرمانی» در قرآن چگونه جامعه‌ای است؟
- ۱۱- منظور فارابی از «علم مدنی» چیست؟
- ۱۲- منظور فارابی از «مدینه جاهله» چیست؟
- ۱۳- منظور فارابی از «مدینه فاضله» چیست؟
- ۱۴- منظور فارابی از «مدینه ضاله» چیست؟
- ۱۵- مسکویه، صاحب کدام اثر است؟
- ۱۶- مسکویه با کدام رویکرد، «تجارب‌الامم» را تألیف کرده است؟
- ۱۷- نتیجه‌ی مطالعات ابن‌خلدون در بررسی جوامع چیست؟
- ۱۸- ابن‌خلدون، علم اجتماعی خود را چه می‌نامد؟
- ۱۹- ابوریحان بیرونی با کدام روش فرهنگ جامعه‌ی هند را توصیف کرد؟
- ۲۰- ویژگی‌های مدینه ضالّه در دیدگاه فارابی را بنویسید.

- ۲۱- ویژگی‌های مدینه‌ی فاضله‌ی فارابی را بنویسید.
- ۲۲- چرا ابن‌خلدون از جامعه‌ی آرمانی سخن نگفت؟
- ۲۳- دو مورد از ویژگی‌های علم مدنی فارابی را بنویسید.
- ۲۴- چگونه علم به جامعه و تاریخ (علوم اجتماعی) می‌تواند در گروه علوم نافع باشند؟
- ۲۵- قرآن کریم مسلمانان را به آموختن کدام علم تشویق و از یادگیری چه نوع علمی منع کرده است؟
- ۲۶- هر عبارت به کدام مفهوم و علم اشاره دارد؟
- الف) عامل شکل‌گیری جوامع در دردگاه ابن‌خلدون (.....)
- ب) علم اجتماعی که فارابی آن را زیر مجموعه علوم انسانی می‌دانست. (.....)
- ۲۷- کدام علوم از نافع‌ترین علوم شمرده می‌شوند؟ (یک مورد)
- ۲۸- هر عبارت به کدام یک از انواع مدینه‌های فارابی اشاره دارد؟
- الف) علم ابزاری می‌تواند وجود داشته باشد، اما علمی که از ارزش‌ها و آرمان‌ها و حقیقت زندگی سخن بگوید، وجود ندارد. (.....)
- ب) مردم حقیقت و عدالت را می‌شناسند یا امکان شناخت آن را دارند، اما براساس آن عمل نمی‌کنند. (.....)
- ۲۹- روش مطالعه پدیده‌های اجتماعی از دیدگاه ابن‌خلدون چگونه بود؟
- ۳۰- روش مطالعه پدیده‌های اجتماعی از دیدگاه ابن‌خلدون چگونه بود؟
- ۳۱- یک مورد از ظرفیت‌های علم مدنی فارابی را بنویسید.
- ۳۲- هر عبارت دیدگاه کدام یک از متفکران مسلمان را نشان می‌دهد؟
- الف) جامعه‌ای را که بر محور علم سازمان یافته است، مدینه فاضله می‌نامند. (.....)
- ب) از عصیت به عنوان عامل شکل‌گیری جوامع یاد می‌شود. (.....)
- ۳۳- ویژگی‌های جامعه آرمانی در قرآن کریم را بنویسید. (ذکر دو مورد)
- ۳۴- در فرهنگ اسلام، مسلمانان به آموختن کدام نوع علم تشویق شده‌اند؟

- ۳۵- هر عبارت به کدام یک از انواع مدینه‌های فارابی اشاره دارد؟
- الف) جامعه‌ای که در اثر انحراف عملی از مدینه فاضله شکل می‌گیرد. (.....)
- ب) آرمان‌ها، ارزش‌ها و امور غیر عقلانی، آرمان‌ها و ارزش‌های عقلانی معرفی می‌شوند. (.....)
- ۳۶- رویکرد ابن خلدون در مقایسه با فارابی چگونه است؟
- ۳۷- جامعه آرمانی مورد نظر فارابی چه نام دارد؟ ویژگی‌های آن را بنویسید.
- ۳۸- علوم اجتماعی جهان اسلام برای تبیین‌های علمی جهان اسلام علاوه بر تجربه از چه منابعی استفاده می‌کند؟
- ۳۹- به گفته شهید ثانی، زمانی که پیامبر وارد مسجد مدینه شدند، از حلقه‌های عبادت و تعلیم و تعلم که در مسجد تشکیل شده بود، در کدام حلقه وارد شدند؟ این گفته از کدام کتاب است؟
- ۴۰- در اسلام، علم چه جایگاهی دارد؟ و در قرآن از علم با چه عنوانی یاد شده است؟
- ۴۱- قرآن کریم کتاب است و پیامبران نیز برای آدمیان مبعوث شده‌اند.
- ۴۲- رهبر انقلاب، آیت‌الله خامنه‌ای، در بیانات خود، دانش را چگونه توصیف می‌کنند و رویکرد غرب به دانش را چه می‌دانند؟
- ۴۳- به گفته رهبر انقلاب، رستاخیز علمی کشور ما از چه زمانی آغاز شده و ما در چه رتبه‌ای در جهان هستیم؟
- ۴۴- در اسلام کدام علوم از جمله علوم نافع‌اند؟
- ۴۵- در اسلام، علوم اجتماعی چگونه می‌توانند از علوم نافع محسوب شوند؟
- ۴۶- علوم ابزاری و علمی که درباره آغاز و انجام زندگی انسان سخن می‌گویند، از چه روش‌هایی استفاده می‌کنند؟
- ۴۷- با تفکر نمی‌توان درباره جهان، انسان و معناداری جهان اندیشید.
- ۴۸- از نظر امام علی (ع): عالی‌ترین شناخت‌ها است و مفیدترین دانش‌ها است.
- ۴۹- قرآن کریم، قوانین حاکم بر تداوم و تغییر جوامع و امت‌های مختلف را می‌نامد.
- ۵۰- کتاب‌های « سنت‌های تاریخی قرآن » و « سنت‌های اجتماعی در قرآن کریم » از کدام نویسندگان هستند؟
- ۵۱- قرآن کریم چه نظری به فرهنگ‌ها و امت‌های گذشته دارد؟

- ۵۲- قرآن جامعه آرمانی را چگونه معرفی می کند؟
- ۵۳- قرآن کریم از همگان می خواهد از چه ابزاری برای علم آموزی و شناخت حقایق استفاده کنند؟
- ۵۴- کدام اندیشمندان مسلمان در حوزه علوم اجتماعی آثار مهمی از خود به جا گذاشته اند؟
- ۵۵- فارابی علم اجتماعی را زیرمجموعه علوم می دانسته و آن را نامیده است.
- ۵۶- فارابی جوامعی را که از علوم عقلی بی بهره اند نامیده است.
- ۵۷- نقطه اوج در تکامل شیوه معماری مقابر مصر در دوران پادشاهی کهن، کدام اهرام است؟
- ۵۸- «مدینه فاضله» از نظر فارابی چه جامعه ای است؟
- ۵۹- از نظر فارابی، در کدام جامعه، علم به علوم تجربی محدود نمی شود و علوم عقلی و حیانی را نیز در برمی گیرد.
- ۶۰- در نظریه فارابی، کدام جوامع در نتیجه انحراف از مدینه فاضله، شکل گرفته اند؟
- ۶۱- از نظر فارابی «مدینه فاسقه» چه جامعه ای است؟
- ۶۲- ابوریحان بیرونی در کدام کتاب، فرهنگ جامعه هند را توصیف کرده و چه روشی به کار برده است؟
- ۶۳- ابوریحان بیرونی در کتاب «تحقیق ماللهند» چه عاملی را موجب دشواری فهم معارف هندیان دانسته است؟
- ۶۴- ابوریحان بیرونی در کتاب «تحقیق ماللهند» علت وجود کاست ها در جامعه هند را چه می داند؟
- ۶۵- ابوعلی مسکویه رازی چرا کتاب خود را «تجارب الامم» نامید؟
- ۶۶- ابن خلدون از اندیشمندان مسلمان است که با تأثیرپذیری از به دنبال شناخت سنت های الهی در جامعه بود.
- ۶۷- جامعه شناسی ابن خلدون در مقایسه با جامعه شناسی فارابی است.
- ۶۸- ابن خلدون اندیشمند مسلمان علوم اجتماعی خود را علم می نامد.
- ۶۹- همه فضایل قرن سوم هجری که قرن نامیده شده و قرن چهارم که قرن خوانده شده، طرفداران دانش یونانی بودند.
- ۷۰- ابوریحان بیرونی بعد از فراگیری دانش یونانی، به یادگیری دانش چه ملتی پرداخت؟
- ۷۱- تلاش ابوریحان بیرونی در نشر فرهنگ هند، از طرف چه کسانی مورد تقدیر قرار گرفت؟

- ۷۲- ابوریحان بیرونی، علت تاریک ماندن عقاید و آرای هندیان بر ما را چه می‌داند؟
- ۷۳- ابوریحان بیرونی در نقل روایات، تا چه حد به اعتبار منابع اهمیت می‌داد؟
- ۷۴- در کدام مستند، درباره آثار و آرای ابوریحان بیرونی، ابن خلدون و فارابی، مطالبی آمده است؟
- ۷۵- زمانی که عقل را در «معنای عام» به کار می‌برند، به چه نوع تلاش ذهنی و فکری اشاره دارند؟
- ۷۶- جامعه‌شناسی تفسیری برای چه منظوری از عقل تفسیری مدد می‌گیرد؟
- ۷۷- جامعه‌شناسی انتقادی به دنبال چه عقلانیتی می‌گردد؟
- ۷۸- در پدیده «سخن گفتن با دیگری» عقل ابزاری و عقل تفسیری و عقل انتقادی، هر کدام چگونه عمل می‌کنند؟
- ۷۹- ابن خلدون با استفاده از تجربه‌های تاریخی جوامع پیرامون خود، از عصیت به عنوان عامل چه چیزی یاد می‌کند؟
- ۸۰- ابوریحان بیرونی با چه روشی فرهنگ جامعه هند را توصیف کرد؟
- ۸۱- هریک از عبارات سمت راست به کدام یک از مفاهیم سمت چپ اشاره دارد؟ (یک مورد اضافی است).

عبارات	مفاهیم
الف) علمی که ما را شکوفا کند و ظرفیت‌های ما را به فعالیت برساند	۱) جامعه آرمانی
ب) قرآن کریم، قوانین حاکم بر تداوم و تغییر جوامع و امت‌های مختلف را می‌نامد.	۲) علم مدنی
ج) فارابی علم اجتماعی را زیر مجموعه علوم انسانی دانسته است.	۳) مدینه فاضله
د) جامعه‌ای که بر محور علم سازمان یافته باشد.	۴) علم نافع
	۵) سنت‌های الهی

۸۲- به یکی از دو روش زیر درباره‌ی سهم دانشمندان مسلمان در پایه‌گذاری علوم طبیعی جدید آشنا شوید.

- دعوت از یک کارشناس تاریخ علم به کلاس.
- مراجعه به یکی از کتابخانه‌های معتبر با نظارت و هدایت دبیر کلاس برای انجام یک تحقیق کتابخانه‌ای.
- ۸۳- قرآن کریم سنت‌های اجتماعی متعددی را به ما معرفی می‌کند و آن‌ها را سنت‌های الهی می‌نامد. هم‌چنین، ما را به شناخت سایر سنت‌های الهی که در قرآن معرفی نشده‌اند دعوت می‌کند.
- آیا آن دسته از سنت‌های اجتماعی که ما آن‌ها را از طریق تجربه و عقل می‌شناسیم نیز سنت‌های الهی‌اند؟

۸۴- فارابی و ابن خلدون دو اندیشمند اجتماعی جهان اسلام اند. با مقایسه‌ی اندیشه اجتماعی آن‌ها، دو شباهت و دو تفاوت مهم اندیشه‌ی آن‌ها را بیان کنید و درباره‌ی دوری و نزدیکی اندیشه اجتماعی آن‌ها با یک‌دیگر گفت‌وگو کنید.

۸۵- با انواع علوم اجتماعی تبیینی، تفسیری و انتقادی (تجویزی) آشنا شده‌اید. برای کسب هر کدام از این علوم، نوع متفاوتی از عقل و عقلانیت به کار گرفته می‌شود. عقل معانی مختلف و کاربردهای متفاوتی دارد و برای هر کدام از این معانی و کاربردها، اصلاحات و ویژه‌ای وجود دارد. گاهی عقل را در یک معنای عام به کار می‌برند که هرگونه تلاش ذهنی و فکری را شامل می‌شود که هم عالمان در دانش علمی از آن استفاده می‌کنند و هم عموم مردم در دانش عمومی از آن بهره می‌برند. در این معنا می‌توان از معنا از انواع عقل سخن گفت از جمله موارد زیر:

- عقل ابزاری (تجربی): دانشمندان برای کسب دانش درباره‌ی پدیده‌های طبیعی و مادی (محسوس) از این عقل استفاده می‌کنند و همواره به آزمون‌های حسی و روش‌های تجربی پایبندند. اصل انقباض و انبساط فلزات در علوم طبیعی و عوامل مهاجرت در جمعیت‌شناسی و ... به کمک این عقل درک می‌شوند. جامعه‌شناسی تبیینی از عقل ابزاری برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی استفاده می‌کند.

- عقل تفسیری: برای فهم و تفسیر پدیده‌های معنادار مانند کنش انسان‌ها، گفتار و متن به کار می‌رود. برای مثال معنای برخاستن یک فرد در جمع با کمک این عقل فهمیده می‌شود. جامعه‌شناسی تفسیری برای فهم دیگران و ارتباط با آنان یا معنابخشی و انسجام‌بخشی به زندگی اجتماعی از این عقل مدد می‌گیرد.

- عقل انتقادی: عقلی است که برای ارزیابی و داوری نسبت به مناسبات و اتباطات انسانی به کار می‌رود؛ مثلاً وضعیت ارزش‌های عدالت و آزادی را در روابط انسانی ارزیابی می‌کند. جامعه‌شناسی تفسیری به توصیف ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بسنده می‌کند. ولی جامعه‌شناسی انتقادی از عقل ابزاری و عقل تفسیری عبور می‌کند و به دنبال عقلانیت دیگری می‌گردد که ظرفیت و توان داوری ارزشی و انتقادی داشته باشد و این ظرفیت و توان را در عقل انتقادی جست‌وجو می‌کند. تلاش کنید برای استفاده از عقل ابزاری، عقل تفسیری و عقل انتقادی نمونه‌های دیگری ذکر کنید.

عقل ابزاری	عقل تفسیری	عقل انتقادی
در سخن گفتن با دیگری، از زبان خود برای ترغیب او به انجام کاری که من می‌پسندم استفاده می‌کنم.	در سخن گفتن با دیگری، از زبان خود برای شناخت یکدیگر، تفاهم و تعامل استفاده می‌کنیم.	در سخن گفتن با دیگری، از زبان خود برای اصلاح یک رابطه ظالمانه استفاده کنیم.
.....		
.....		
.....		

۸۶- جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف) مخالفان قشربندی، را موجب برقراری روابط ظالمانه میان افراد و در نتیجه نابرابری می‌دانند.

ب) علم به نفس، علم توحید و علم به مبداء و معاد، از علوم شمرده می‌شوند.

پ) رویکرد انتقادی می‌خواهد ظرفیت افشاگری و رهایی بخشی را برای نگه دارد.

۸۷- هریک از مثال‌های زیر به کدام یک از انواع عقل اشاره دارد؟

الف) معنای برخاستن یک فرد در جمع (.....)

ب) ارزیابی وضعیت ارزش آزادی در روابط انسانی (.....)

پ) درک عوامل مهاجرت در جمعیت‌شناسی (.....)

۸۸- در علم مدنی فارابی پدیده‌های زیر چگونه مطالعه می‌شوند؟

الف) کنش‌ها و ساختارهای جوامع، (.....)

ب) واقعیت‌های اجتماعی و بررسی تغییرات و تحولات آنها، (.....)

۸۹- نگاه فارابی به «علم» در مدینه فاضله و مدینه جاهله را با یکدیگر مقایسه کنید. (از هر مدینه

یک مورد)

۹۰- دو نمونه از ظرفیت‌های علم مدنی فارابی را بنویسید.

گروه آموزشی بیست و شو

WWW.20SHOO.IR